

KI VOLT WASHIGTON?

IRTA: IVANFFY TAMAS

Az elmúlt héten zászólásba öltözött a "nagy szomszéd" az Egyesült Államok. Harangok zugása, kivilágítások és az ünnepi érzés összes jelenségei tettek tanubizonyoságot arról, mit érez Amerika népe akkor, amikor legnagyobb fiának, Washington Györgynek születése kétszázéves fordulóját egy szívvel-lélekkel s a néplelek legfelmagasztosultabb öntudatával ünnepli meg. A költő szava jut eszünkbe: "Nép, mely dicsőt, magasztost így magasztal, van abban élni hit, jog és erő!"

Február 21.-én a magyar nemzet is kivette részét a távoli Egyesült és nagy örömeiből. Felvetődik a kérdés: mi oka van a megcsontított és ezer sebből vérző Magyarországnak arra, hogy egy idegen nép fiát, Washington-t ünnepelje? Volt-e célja és volt-e értelme annak, hogy Magyarország e napon rövid időre minden bajáról, minden nyomorúságáról megfeledkezék és egy szívvel-lélekkel az ünneplők sorába álljon?

Ha egy pillanatra magától, a nagy Washington személynél el is tekintünk és csak az Unióra gondolunk, amely a nagyhatalmak közül egyedül tagadta meg a trianoni szerződés beiktatását és amely egyedül kötött velünk a világháború lezajlása után nemokára külön-békét, — ha még nem feleltük el azt, mit tett az Egyesült Államok népe a háború után sebelünk békötözésére, a népnomor enyhítésére a szerzetadományok ezrei és tizezer révén, már akkor is parancsoló követelménye lenne a magyar lovaglásnak és a magyar hálának, hogy a hatalmas világháború minden örömeiből-bánatából mi is kivégyük a magunk részét.

De tovább is kell mennünk és a mára is gondolunk kell. Trianon revíziójának hatalmas és ma már az egész világon ismeretes és felkarcot lelki építménye ma három alappilléren nyugszik. A nevük Rothermere, Mussolini és Borah szenátor. Aki a napi sajtót figyelemmel kíséri, ugyszólván hétről-hétre boldogan tapasztalhatja, hogyan döngött hatalmas kezével a nagy szenátor, az Egyesült külpolitikájának irányítója trianoni börtönök ajtaját! És Borah szenátor néperől és e nép örömeiről feledkezünk meg mi magyarok? Arról a nemzetről, amely az emigráció alatt az első embert megillető legnagyobb kitüntetések egész rajzával árasztotta el a mi Kossuth-unkat?

De mindentől eltekintve, Washington György alakja oly nagy, hogy egy nemzet keletén túlnőtt, mint az emberiség közmege, Washington személyisége egyesül, — hogy magyar szemmel nézzük. — Árpád honszerzése, Szent István hite és szervező képessége, Szent László hatalma, Mátyás igazságszóra, avagy hogy újabb történelmünkkel vegyünk hasonlatot: Széchenyi bölcsessége, Kossuth nemzetét felgyújtó lángelke és Görgey hadvezéri lángese. Mindent betetőzi a magánember egyszerűsége és igénytelensége! Ő is képes arra, amire a legkevésbé ember, hogy a jogar országó hatalmát az eke szarvával cserélje fel, amikor azt látja, hogy hivatását betöltötte, hogy vezérlésre nincs már hazájának feltétlenül szüksége.

Ami ma Egyesült Államoknak hívunk, az Washington előtt még csak földrajzi fogalom sem volt. Tizenhárom angol gyarmati kormányzóságából, egy csomó francia kolóniából: látkatlan területekből teremtette meg e lángszellem a világ egyik legnagyobb és leghatalmasabb birodalmát. Ő volt Amerika függetlenségi- és szabadságharcának megindítója, szervezője, hadvezére és a nagy vállalkozás diadalmos végrehajtója, aki méltán megérdemli, hogy a mai kalmár világban megemlékezzünk önzetlen és a közezt annyit áldozó egyéniségéről.

A ZSUZI MEG A KATI

IRTA: NYÁRI ANDOR

Mikor a háború véget ért s a nyomában járó hírtelen megzagadós mindenfélre érzett hatását, a falu józanságát is megzavarta.

Balog János azt mondta, hogy ő ezután már nem dolgozik semmit. Annyi a pénze, hogy ha mindennap szalonát früstököl is, még akkor is megél hotta napjait.

Pintér Ádám meg olyan palotát akart építtetni a Dunaparton, hogy az a mesebe is beillt volna. Úvegfallal, meg ablakos tetővel s ha a szél fújna, csilingelt volna, mint a szépszeu csengő.

A legnagyobb versengés azonban a mestereberek között volt. Mindenki tudt tenni a másikon. Az apák ugyanis azt mondták, hogy pénz van, de a pénz mellé lány is van. Mivel pedig a pénz lány nem való mesteremberhez, az uriemberhez viszont csak urikisasszony illik, hát úgy határoztak, hogy a pénz lányból urikisasszonyt nevelnek.

A kovácsmájsztram kezdte a sort. Kisasszonyt hozott a lánya mellé és franciául taníttatta. Azt mondta, hadd tudják meg a faluban, hogy az ő lánya nem paraszt.

A paraszt szót, persze, a bognárnak érte, akivel régi idők óta engesztelhetetlen nézeteltérései voltak a mesterséget illetőleg. A kovács azt állította, hogy az ő mestersége előbbrevaló, mint a bognaré, mert az hiába csinálja meg a kocsiereket, ha ő nem tesz rá vassint. Nem ér semmit. Ugy széjjelnek, mint a kötetlen kéve. A bognár viszont azzal érvelt, hogy ha ő a kere-

ket nem csinálja meg, akkor a kovácsmájsztram rakhatja a vassint a semmire. De abból nem lesz kerék soha. Hát ezse rínt mégis csak az ő mestersége az előbbrevaló, aminthogy az emberi mivoltnál is fontosabb a belsőérezlet, mint a külsőség.

Elképzelhető hát a bognár ur haragja, mikor a szemfüles kisbírórévén meghallotta, hogy a kovács mit mondott. Tudta jól, hogy a paraszt szó őtet illeti, meg a lányát. El is határozta, hogy csuffá teszi a kovácsot.

Az igazat megvallva, pedig a dolog úgy állt, hogy a kovácsmájsztramnak eszéágában sem volt, hogy a lánya mellé kisasszonyt hozasson, hogy a francia szóval gyötörje. A gondolat csak kapóra jött, mert az orvosok a sógora lányának levégőváltozást javasoltak. Kovácsmájsztram falujában mivel szörnyű jó volt a friss dumaj levégő, hát úgy határozták, hogy a Zsófi menjen le hozzájuk. Ott majd meggyógyul a csucsuhurta. A kisasszony hát, akivel azt állította, hogy a lánya mellé hozatta francia szóra, nem volt más, mint a csucsuhurta Zsófi, aki a franciák nyelvén maga sem tudott egyetlen kukkot sem. A francia tudományt csak azért fogta rá, hogy a bognárt megsértse vele.

A bognár meg is mérgesedett. Menten abbahagyta a küllő faragását, a toport meg úgy levágta, hogy az a nyelég beleállt a tuskóba.

Aztán gondolkodott. Mert azt csak nem engedte, hogy az a vacak kovács kifogjon rajta a lánya franciaságával.

Mikorra a faluban elterjedt a híre, hogy a kovácsék Zsuzsija franciául tanult a francia kis-

"ÁZSIA AZ ÁZSIAIKÉ!"

HETVENMILLIÓ JAPAN ÉS NÉGYSZÁZMILLIÓ KINAI — ITO MÁRKI PROGRAMJA — VAN-E EGYESÉGES KINA? — MIÉRT AKAR TERJESZKEDNI JAPAN? — KIK HARCOLNAK A KINAI PIACÉRT?

Kéket felé fordul Európa fitok, a maga Nyugatja felé révül Amerika tekintete; ma már tagadhatatlan, hogy mindaz, ami a Csendes Óceán partvidékén lejátszódik, több muló jelenség: világtörténelmi esemény, talán előjele, de még inkább talán már előjátéka egy nagy, döntő történelmi ténynek.

Japan csapatok állanak a Sungari mellett mindenütt, a japánok benn vannak Karbinban és Sanghaiban. Kina történelme, amely a maga évezredes változatosságában sok nagy fordulatot tüntetett fel, eljutott egy új hatalmas fordulat elé. 1936-ban teremtette meg az egységes Kínát a mandzsu Csing-dinasztia, egy idegen nép katonai hatalmával. 1912 február 12.-én, most husz esztendője bukott meg ez a kínai császárság s husz év után, belső villongások, forradalmak, polgárháborúk után döntő tényezőként lép Kina életébe megint egy rokon, de idegen nép: a Japan.

HÁROM SZOMSZÉD

Hogy husz esztendő telt el, míg a kínai-kérdés idáig eljutott, abban nagy része volt a világháborúnak, amely a kínai belső forrongások és küzdelmek számára, maga a háború után is, bizonyos hosszú időt adott. A háború alatt természetes volt, hogy a kínai ügyekbe nem történik beavatkozás, ez a helyzet megmaradt bizonyos természet szerűséggel a háború után is.

De a világ népei számára nem közömbös, hogy mi történik a azon a területen, amely 11,25 ezer négyzetkilométernyi nagyságával nagyobb, mint egész Európa s amelyen négyszázmillió ember lakik? Megközelítő szám ez csupán, mert Kina lakosságára vonatkozólag nincse-

nek pontos népszámlálási adatok. És négyszázmillió ember sorsa nemcsak a számmal fogva nem közömbös, hanem azért is, mert négyszázmillió ember sokat fogyaszt, sokat termel és mert Kina hatalmas területén mérhetetlen gazdasági kincsek és értékek rejtőznek.

Kínának politikailag négy szomszédja van: Japan, Oroszország, Angolország és Franciaország. Japan északon és északkeleten szomszéd Kinával, amióta Japan megverte 1895-ben Kínát, elvette Koreát, bevonult Mandzsuria és amióta az orosz-japan háború győzelme óta Japan benn ül Dairenben, a régi Port Arthurban is. Északon Kínának a független Mongolország a szomszédja, de a független Mongolország is erősen Japan befolyás alatt van már, míg északnyugaton és nyugaton Burma határos Kinával és éppen nem véletlen, hogy most a kínai-kérdés kiélezesekor Anglia az egész indiai problémát függetlenül igyekezett megoldani a burmai-kérdést és dominium jellegűt adott ennek a királyságnak. Délben Franciaország szomszédos Kinával, a kokin-kínai birtokok révén és ez a szomszédos teszi természetessé, hogy a francia politika egyáltalán nem közömbös azoknak az eseményekkel szemben, amelyek Kina északán lefolynak.

Hogy a helyzetet megállapítsuk, tudnunk kell, hogy a tengerparti közlekedésen kívül Kínának két fő életvonala van, az északi és a déli vasutat vonala. A mandzsuriai északi vasutak biztosítása tulajdonképpen az a formula, amelyért Japan északon beavatkozik a kínai ü-

gyekbe, mert a mandzsu vasutak vezetnek Pekingbe és Pekingben át Kina legfontosabb tartományába. Hópéba, Sansiba és Santungba, míg viszont délen Jünauba és Kiangsiba az a vasut vezet, amely francia Indokínából halad észak felé Jünangfuig és amelyet-franciák biztosítanak.

AZ U.S.A. ÉRDEKEI

Ime a szomszédok, akiket érint a kínai-kérdés, de mindazentul van még egy szomszéd, akit pedig sok-sok ezer tengeri mérföld választ el Kínától, a végtelen Csendes Óceán s mégis ezt a szomszédot, az Egyesült Államokat érinti talán e pillanatban legközvetlenebbül a kínai kérdés, mert nem is Kínától, hanem a most tulajdonképpen szó talán, hanem magáról a Csendes Óceánról, a Csendes Óceán uralmáról, világgrészek sorsáról.

Mindennél fontosabb az a jelző, vagy nem is annyira jelző, mint inkább politikai dogma, amelyet Ito márkí állított fel amikor a Monroe-elv mintájára a Seijukvaj-párt programját, majd pedig egész Japan politikai programját vette ezt a mondatot: "Ázsia az ázsiaiaké"

Hatvanötmillió ember él Japanban, négyszázmillió ember él Kínában s kétfélmillió Japan él Japan határain túl és tízmillió Kínán kívül. 211 ember él Japanban minden négyzetkilométer területen, Kínában pedig 105 ember és ez magyarázza meg ennek az egész keleti problémának súlyát és nagyságát és magyarázza meg a Japan politikát, de a kínai helyzetet is. Mert Japan számára nem elegendő terület már a Nippon sziget, nem elegendő Formosa, Korea s Kuantung sem s Japan így kénytelen a maga tömege számára helyet keresni a Csendes Óceán partján mindeütt. Így érthető, hogy az Egyesült Államok birtokai közül a Fülöp-szigeten 11 ezer, Hawaiián 130 ezer Japan él, így ért 200 ezer Japan letelepedése Mandzsuriaiban és 60 ezer észak-Kínában. De sok minden

megérthető, ha a Japan termelés és ipar mai helyzetét nézzük s tudjuk, hogy ennek a termelésnek — ipacokra van szükség.

MIT TERMEL A JAPAN IPAR?

Mit termel olyan áruban amely kivételre alkalmas? Japan ipari termelése évente mintegy 3500 millió dollár értékű. A Japan ipar, amely eleinte különösen Európát, főleg Német mértékekkel és előmunkásokkal dolgozott, egyre erőteljesebben lépett át a tömegtermelésre, majd pedig az olcsó cikkek árusítására is. Így fejlődött ki Japanban olyan textilipar, amely egymillió munkással dolgozik s amelynek évi termelése eléri a két és félmillió dollár értéket. Így alakult ki Japanban egy hatalmas kémiai ipar, gépipar, elektromosipar, porcellán- és üvegipar, s nagyarányú gyufáipar. A halgazdaság így kényserizette Japanban olyan arányú konzerviparra, amely közel százezer embert foglalkoztat és évente félmillió dollár értékű konzervet termel.

Japan problémája ezzel ketős. Egyfelől el kell helyeznie lakosságának feleslegét, másfelől pedig el kell helyeznie iparának feleslegét. Érthető tehát, ha Japan azt a politikát vallja, hogy Ázsia az ázsiaiaké.

A JAPAN ÉS A KINAI NÉP

Amikor mindez kijelöli Japan politikai irányvonalait, még egy fontos tényezőt nem szabad feledni. Ez pedig az, hogy Japan ma már egységes nép. A Nippon-szigeteken beszéltették, az aínokat nyilvánvalólag a VII században Krisztus előtt legyőzte a Tunguz-rokonságu mongol nép. Így keletkezett a Japan faj, amely ma már teljesen egységes, noha a Japan népben még mindig felismerhető a három tényező, az erős, karcsu mongol típus, a malaj-keverék s az ősi aínó. Az uralkodó nép ellenben a mongol a régi tunguzok ivadéka. Harcos, küzdő, bátor és kitartó nép.

Kina négyszázmillió lakosa is

sárga, az uralkodó jelleg ennél a népnél is a mongol, de tulajdonképpen Kina sem nyelvény, sem fajosságban nem oly egységes, mint Japan. Nyelvtől az ország legnagyobb részén, különösen északon, de mindenütt a Hoangho és a Jangcekiang völgyeiben és vidékén a felső kínai nyelv uralkodik. Kanton vidékén és délen már nga, vagy mint a min-nyelvek, még délebbre a juh-nyelv a kinalaké, Tibet táján a tibeti, északnyugatra pedig a mongol nyelv és nép az erőteljes. Ezek a nyelvi különbségek nagyon jelentősek, ami viszont nem jelenti, hogy a kínait nem lehet politikailag és gazdaságilag egységes népek tekinteni. De ha tudjuk, hogy Kina történetében csak két évezred alatt miként szerepeltek a hunok, a tunguzok, a tibetiek, a mongolok és a tangutok, akkor tudhatjuk azt is, hogy ennek a népek politikai és gazdasági egységét mégsem olyan könnyű egységes ténynek látni.

Ha mindezt tudjuk, akkor megérthetjük azt is, hogy a kínai politikában miért nem lehet megcsinálni akár az egységes államosság, akár az egységes politikai erő olyan gyakorlati kifejezését, mint amilyenre a mandzsu-dinasztia diktatúrája addig képes volt. A dinasztia bukásával a széthúzó erő fellették, az egyes tartományokban érvényesülnek a különböző nyelvi, faji és gazdasági szempontok és épp oly tévedés azt hinni, hogy a kínai kultúra vég eredményen egységes, mint ahogy tévedés hinni azt is, hogy egy négyszázmillió néphez az egységes politikai akarat olyan könnyen diadalmaskodik.

JAPAN RÉGÓTA KÉSZUL

Bizonyos, hogy Japan husz esztendő óta, tehát a mandzsu császárság bukása óta komolyan készül a kínai beavatkozásra. Már 1916-ban, a világháború alatt, amikor az új kínai államosság első nagy forradalma lefolyt, Japan befolyását lehetővé tapasztalni. De a köztársaság nem volt alkalmas arra, hogy Kina egységét megőrizze. Már 1913 november ötödikén Mongolország kimondta a maga függetlenségét és ha ezt Kina nem is ismerte el, ténylegesen Urgában ma független mongol államosság feje székelt. Tibet és Kina között ma tulajdonképpen hadállapot van, miután Tibet elkergette a kínai katonaságot.

A beszélgetés helyett azonban más dolog történt. Mikor ugyanis a kovácsmájsztramék meghallották, hogy a kisbíró minemű szándékkal közeledik feléjük a katonával, a francia-tudós Zsuzsi menten elájult, a bognár Kati meg az ördögökbe bujt el az angol szót elől.

Mint ahogy pedig a szemfüles vénasszonyok észrevették, hogy a katonák másként beszél, mint a Kati, vagy a Zsuzsi, menten kitudódott a nagy titok, hogy tulajdonképpen nem is tudnak sem franciául, sem angolul. Meg, hogy a francia kisasszony nem is volt francia, csak csucsuhurta, a Kati meg az Imre sógor házmesteri szobájában szedte magára az angol kisasszonyok tudományát.

A két májsztram szörnyen röstelte magát s mivel a faluban nem volt maradásuk, elhurcolkodtak a harmadik faluba s ott közös erővel kocsigyarat alapítottak. Hozsok nem kell francia-angol tudomány, meg aztán — ugy találták, — hogy most már mellékes, hogy melyik az első mesterember, ha egyszer a tekintély ugys fuccsba ment a műveltség miatt.

AZ MÁR MAS

— Mit vered azt a másikat, te gyerek? Nem tanultad, hogy felebarátainkat szeretni kell? — De ez nem felebarátom! Ez az édes ücsém.

asszonytól, a bognármájszter is határozott.

— Az egésznap munkája semmit sem ért, de azért a műhelyben maradt, nehogy a kovács megtudja, hogy a bognárt ette ám a méreg. Még dolgozni sem tudott. Este, mikor hazért, egy ideig hallgatott, aztán az asszony felé fordult és megszólalt:

— Itt volt az Imre? — Az asszony az urára nézett: — Az ücsém? — A bognár bólintott: — Az! — Az asszony nem értette a dolgot:

— Mit kereset itt? — Földvára ment a gazdájával, — beszélte nagy komolyan a bognár, mivelhogy a szóbanforgó Imre házmester volt Festen egy nagy urnál.

Az asszony még mindig értelmetlenkedett: — Ha itt volt, miért pem jött be? — Mondom, hogy a gazdájával volt, — igazította a szót a bognár. — Az egyik ló patkója meglazult. Azt vettem rá. Éppen, hogy egy percet megállt a kocszi a műhelyt előtt.

Az asszony elhítte, de furcsának találta: — Nem izent semmit? — Tisztított. Meg azt is mondta, hogy a felesége beteges. Jó volna, ha a Kati elmenne hozzájuk.

— Pestre? — Oda. — A beszédre Kati leány is felkapta a fejét a kalendáriumból, mire az anyja feléje fordult: — Hallod-e! — mondta neki — Imre bátyád Pestre hül. Akarsz-e menni?

Kati leány szeme megrebbent. Már régen vágyódott Pestre,

most, hogy erről esett a szó, nyomban felelt a kérdésre:

— Akarok — mondta örömmel.

— No, ha akarsz, — vidült fel a bognár — holnap már hetsz is.

Még azon este összekapkodták a holmiját és másnap elutazott. A bognár fellélekzett. Nem beszélt ő Imrével, meg a gazdája lóva patkóját sem vette fel. Nem is jártak a falu felé. Meg ha jártak volna, akkor is auton kocsiaként volna és az egész mesét csak azért találta ki, hogy a lányt valamiképpen elküldte a háztól, mert erre most rettentő szüksége volt.

Másnap aztán kiült a padra a műhely elé, pipa helyett szivarra gyújtott, hogy megmutassa, hogy neki arra is futja, aztán szöbeszéd közben elujásgolta, hogy a lányát felküldte Pestre az angolkisasszonyok zárdájába mivelhogy igen kívánta az angol nyelvet, meg a műveltséget.

A hír elterjedt mint a futótűz. A bognár mosolygott. Ha a kovács lánya franciául tanult a francia kisasszonytól, az ő lánya miért ne tanulhatna angolul az angolkisasszonyoktól.

A kovácsék ette a méreg, még az üllöt is emelgette kínjában, hogy az a barom bognár így tultelt rajta! Hozzá, az ő Zsófi nem is tanult franciául, a Kati meg talán már beszél is angolul. De azért a kisbírónak elmondta mindennap, hogy a Zsuzsi már úgy olvas franciául mintha egyenesen azon a nyelven született volna. Hadd cirógassa a nem-jó májszter.

A bognár meg azt emlegette, hogy az ő Katija már nemcsak beszél angolul, hanem a levelet

is angolul írja haza. Aztán olyan simán rakja egymás mellé az angol betűket, mintha csak magyarul folyna a pennájából.

Mikor aztán Kati lány hazatért a nagy műveltséggel és megtudta, hogy a faluba miféle hírek keringenek róla, szörnyen elkevelykedett s hogy valamiképpen megtartsa a falubeliek hitét, apja tanácsára az újságokból kiírta az idegen szavakat s ha aztán vasárnap összegyűltek házuk előtt az öregasszonyok és megkérték, hogy beszéljen valamit angolul, hát azokat mondta nekik.

Hanem a kovácsék Zsuzsija sem hagyta magát. Ő meg úgy segített a francia tudományon, hogy a magyar szavakat visszafelé mondta.

A vénasszonyoknak igen tetszett a fura szó s allig győzték magasztalni a két nagytudományú leányzót.

A két májsztram rettentő büszke volt. Hanem egy napon csunyan ráfúztak a büszkeségükre és úgy felsültek a francia meg az angol műveltséggel, hogy meg ma is röstellik magukat érte.

Ugy volt, hogy egy vasárnap délután, mikor a két kisasszony legvában dobált a francia, meg az angol szavakat, a közszékházára beállított va'amiféle idegen katoná. Mivel pedig akkortájt csak a kisbíró bakterkódott a szobában, a jegyző ur meg délutáni álmát aludta, sehogyan sem tudta magát megérteni a katonával. De mert a katoná folytonosan a francia, meg az angol szót emlegette, kisbíró uram gondolt egyet s az ügyesbajos dologban járó katonát elvezett a kovácsmájsztramékhöz.

— Mit vered azt a másikat, te gyerek? Nem tanultad, hogy felebarátainkat szeretni kell? — De ez nem felebarátom! Ez az édes ücsém.

— Mit vered azt a másikat, te gyerek? Nem tanultad, hogy felebarátainkat szeretni kell? — De ez nem felebarátom! Ez az édes ücsém.

— Mit vered azt a másikat, te gyerek? Nem tanultad, hogy felebarátainkat szeretni kell? — De ez nem felebarátom! Ez az édes ücsém.